

With the support of the Lifelong Learning Programme of the European Union

**„Identifying Barriers in Promoting the European Standards and Guidelines
for Quality Assurance at Institutional Level“**

IBAR

Agreement number – 2010 – 4663/001 - 001

WP6
Quality and Access
National study –Slovakian version
2011

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

IBAR
Quality and Access
Slovak Comparative Analysis
Work Package 6

Výskumný tím pre spracovanie národnej správy na UKF v Nitre:

prof. PaedDr. Alena Hašková, CSc.
PhDr. Lubor Pilárik, PhD.
doc. PaedDr. Marcela Verešová, PhD.
doc. PhDr. Ružena Žilová, PhD.
Mgr. Ľubica Lachká
Mgr. Diana Kanášová

Výskumný tím pre spracovanie inštitucionálnych správ:

doc. PaedDr. Marcela Verešová, PhD. - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
doc. PhDr. Ružena Žilová, PhD. - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
prof. Ing. Milota Vetráková, PhD. - Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
doc. Ing. Ján Závadský, PhD. - Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
PhDr. Renáta Švarcová - Žilinská univerzita v Žiline
Mgr. Michaela Pašteková, PhD. - Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave

Úvod

Výskum realizovaný v rámci riešenia tejto časti projektu IBAR bol zameraný na analýzu politiky dostupnosti štúdia na verejných vysokých školách na Slovensku so špecifickým dôrazom na rôzne kohorty študentov. Výskumná vzorka bola identická s výskumnou vzorkou WP5. Ako zdroj pre zber a analýzu výskumných údajov slúžili 4 verejné vysoké školy reprezentujúce celkový súbor 20 verejných vysokých škôl, 3 štátnych vysokých škôl a 10 súkromných vysokých škôl, ktoré tvoria v súčasnosti sieť vysokých škôl na Slovensku.

Konkrétne sa jednalo o nasledujúce vysoké školy:

- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre,
- Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici,
- Žilinský univerzita v Žiline,
- Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave.

Kontext dostupnosti vzdelávania na vysokých školách v SR

Dostupnosť vzdelávania na vysokých školách v SR je definovaná v Zákone č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách, ktorý garantuje prístup k vysokoškolskému vzdelaniu pre všetkých záujemcov bez ohľadu na farbu pleti, vek, sociálnu situáciu v rodine, národnosť, vierovyznanie a sexuálnu orientáciu. Vymedzenie termínu dostupnosť k VŠ vzdelávaniu, ako aj vzťahu dostupnosti ku kvalite nie je presne špecifikovaný ani v národných, ani v inštitucionálnych strategických dokumentoch.

V SR existuje tendencia vysokých škôl (najmä súkromných) prijímať čo najvyššie možné počty študentov. V oblasti humanitných odborov je o štúdium vysoký záujem, takže uchádzači o štúdium sú vyberaní na základe prísnych kritérií a akceptovaní sú len tí najlepšie. Opačná situácia je v študijných programoch prírodovedného a technického zamerania. Nízky počet uchádzačov a tendencia VŠ prijímať maximálne počty študentov spôsobujú, že VŠ pri ich prijímaní uplatňujú tzv. otvorený prístup, t.j. prijímajú uchádzačov bez vstupných testov.

Zo strany slovenských študentov sa neustále zvyšuje záujem o štúdium v zahraničí, najmä v ČR, kde na základe platnej medzivládnej dohody môžu slovenskí študenti študovať za podmienok platných pre študentov z ČR.

V súčasnosti sa znižuje podpora vzdelávania zo štátneho rozpočtu a finančne sa stimuluje realizácia vedy a výskumu na VŠ. Rozširuje sa ponuka vzdelávania a vznikajú ďalšie súkromné VŠ. Na súkromných VŠ je vzdelávanie formou úhrady nákladov cestou školného, ktoré platí študent priamo VŠ. Taktiež sa v súčasnosti pripravuje novela zákona o VŠ, ktorej cieľom je podporiť kvalitu vzdelávania a to cestou:

1. Spoplatnenia študijných programov vyučovaných v cudzích jazykoch
2. Zmenou systému akreditácie a to predovšetkým zavedením vnútorných mechanizmov zabezpečenia kvality vzdelávania cestou implementácie ESG

Prijatie novely zákona je však vzhľadom na vnútropolitickú situáciu na Slovensku v najbližšom období nereálne.

Národná politika venuje pomerne veľkú pozornosť vzdelávaniu niektorých kohort (najmä v oblasti vzdelávania marginalizovaných skupín). Základné princípy sociálnej politiky na vysokých školách sa odvíjajú od Vyhlášky MŠVVaŠ SR č. 102/2006 Z.z. o priznávaní sociálneho štipendia študentom vysokých škôl. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR ponecháva na rozhodnutí vedenia vysokej školy, či stanoví podmienky prijatia na štúdium tak, aby boli zvýhodnené určité kohortné skupiny, prípadne či umožní zníženie školného pre znevýhodnených študentov. Špeciálnu kohortu v prístupe k vzdelávaniu tvoria národnostné menšiny. Legislatívu týkajúcu sa práv menšín na vzdelávanie upravujú dva hlavné zákony – Zákon o používaní jazykov národnostných menšín č. 184/1999 Z.z. a Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní. Okrem platných zákonov proces prístupu k vzdelávaniu je ovplyvnený aj Európskou chartou regionálnych a menšinových jazykov, ktorá zakotvuje právo občanov tvoriacich v SR národnostné menšiny alebo etnické skupiny vzdelávať sa v ich materinskom jazyku. V prípade záujmu občanov s cudzou štátnou príslušnosťou o vysokoškolské štúdium v SR sa vysoké školy riadia vysokoškolským zákonom (Zákon č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách, § 6, ods. 1, písm. i) a platnými medzinárodnými zmluvami a dohodami. Ide o zmluvy uzatvorené v rámci medzinárodných programov vrátane programov Európskej únie pre akademické mobility, ako aj bilaterálne dohody so zahraničnými vysokými školami. Aj keď je vzdelávanie národnostných menšín ošetrené v rámci platnej legislatívy, v praxi existuje veľa problémov, ktoré je potrebné v tejto oblasti riešiť. Medzi najväčšie patrí zabezpečenie prístupu k plnohodnotnému vzdelávaniu Rómskej národnostnej menšiny. Problém vzdelávania Rómskej minority je však komplexný. Je ovplyvnený takým množstvom aspektov, že vo veľkej miere presahuje rámec problému dostupnosti vysokoškolského vzdelávania.

Základná filozofia dostupnosti štúdia na slovenských vysokých školách spočíva v transparentnosti prijímacieho konania s cieľom vybrať uchádzačov, ktorí majú najlepšie predpoklady pre štúdium na príslušnej vysokej škole a jej fakultách. Všetky podmienky a kritériá prijatia na štúdium sú koncipované tak, aby nediskriminovali žiadnu kohortu študentov, ktorí splnia zákonom stanovené podmienky pre prijatie. Informácie sú zverejňované primárne na webových stránkach vysokých škôl, pričom vysoké školy používajú k informovaniu i ďalšie komunikačné kanály (napr. printové publikácie – informačné bulletiny *Ako na vysokú školu* a *Pred štartom na vysokú školu* vydávané MŠVVaŠ a Ústavom informácií a prognóz školstva SR a rôzne brožúry, letáky a ďalšie propagačné materiály vydávané vysokou školou alebo niektorou z jej súčastí, zverejňovanie informácií v celoštátnej alebo regionálnej tlači, využívanie regionálnych rozhlasových a televíznych vysielaní, účasť na propagačných akciách typu veľtrhov vzdelávania alebo organizovanie podujatí typu dní otvorených dverí, osobné stretnutia, sociálne siete - najmä *Facebook* a *Twitter*, propagačné stretnutia). Uchádzač alebo študent, ktorý sa domnieva, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli dotknuté v dôsledku nedodržania zásady rovnakého zaobchádzania, môže sa domáhať právnej ochrany na súde podľa Zákona č. 365/2004 Z.z.

o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou (tzv. „antidiskriminačného zákona“).

Nakoľko v SR platí zákon o informáciách a ochrane osobných údajov, výsledky prijímacích konaní sa nezverejňujú globálne. Zverejňujú sa len štatistické údaje ako sú napr. počty prihlásených uchádzačov, počty zúčastnených uchádzačov, počty uchádzačov, ktorí splnili kritériá prijímacieho konania, počty prijatých uchádzačov, podiel prijatých a prihlásených uchádzačov alebo pomer úspešných a neúspešných uchádzačov v prijímacom konaní. Tieto údaje sú zverejňované vo výročných správach vysokých škôl a výročných správach fakúlt, prípadne sú súčasťou analýz vypracovávaných za účelom zvyšovania kvality poskytovaného vzdelávania s ohľadom na potreby a požiadavky spoločnosti a praxe. Ďalšie údaje súvisiace s výsledkami prijímacích konaní môžu byť (bez ich zverejňovania) využité na optimalizáciu prijímacieho konania, vzdelávacieho procesu, prípadne príslušného študijného programu.

Podpora dostupnosti štúdia na vysokých školách nemá charakter znižovania požadovaných podmienok a kritérií prijatia v jednotlivých študijných programoch. Preferované sú podporné služby pre uchádzačov (informačná a inštrumentálna opora). Zdravotne postihnutým uchádzačom a uchádzačom z iných krajín vysoké školy vytvárajú špeciálne podmienky v rámci prijímacích konaní. Takisto v rámci štúdia vysoké školy poskytujú podporné služby pre študentov z rozličných kohort. Tieto sa primárne zameriavajú na zdravotne postihnutých študentov, študentov z iného jazykového prostredia a sociálne znevýhodnených študentov. Niektoré vysoké školy poskytujú vzdelávacie možnosti aj seniorom v rámci tzv. Univerzity tretieho veku. V prípade tejto kohorty študentov však vysoké školy špeciálne podporné služby nevytvárajú.

Vysoké školy spravidla nerozčleňujú informácie pre rôzne kohorty študentov z hľadiska profilu vysokých škôl. Sčasti dochádza k diferenciacii na úrovni vyhodnocovania počtu sociálne znevýhodnených študentov a zahraničných študentov a tendenciou vysokých škôl je zverejňovať informácie pre zdravotne hendikepovaných študentov. Celkovo však vo vzťahu ku kohortám vysoké školy preferujú stratégiu ich inklúzie. Spôsoby podporovania progresie rôznych kohort sú značne diverzifikované. Niektoré z nich sú v plnom rozsahu uplatňované na všetkých vysokých školách a všetkých fakultách, niektoré sú uplatňované na školách a ich fakultách v rôznej miere a niektoré sú špecifické len pre určité fakulty.

V rámci realizovaného výskumu boli identifikované nasledujúce spôsoby podporovania progresie rôznych kohort:

- podporovanie sociálne znevýhodnených študentov udeľovaním štipendií,
- prednostné poskytovanie ubytovania,
- vybavovanie priestorov vysokých škôl bezbariérovými prístupmi (v závislosti od možností vysokej školy aspoň do časti budov a učební),
- poskytovanie individuálnych študijných plánov a prístupov k znevýhodneným študentom,

- zavádzanie postov koordinátorov práce s vybranými kohortami študentov,
- zabezpečovanie výučby vybraných predmetov študijného programu v jazyku národnostných menšín,
- poskytovanie jazykovej prípravy zahraničným študentom,
- znižovanie úhrady školného a poskytovanie tzv. splátkového kalendára predovšetkým študentom externých foriem štúdia.

Všeobecne možno konštatovať, že niektoré študijné programy sú pre určité typy kohort atraktívnejšie. Napríklad na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre sú to študijné programy učiteľstva pre školy s vyučovacím jazykom maďarským (kohorta maďarskej menšiny) ako aj študijné programy sociálnych služieb a poradenstva v zameraní na prácu s rómskou komunitou (kohorta etnickej skupiny Rómov). Na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave zasa zahraniční študenti vyhľadávajú študijné programy, ktoré nie sú bežné na zahraničných vysokých školách umeleckého zamerania alebo sa u nás vyznačujú špecifickým spôsobom výučby a vysokou úrovňou kvality.

Výskumné metódy

Ako základné metodologické nástroje použité na zber výskumných údajov boli použité:

- Analýza externých dokumentov v rámci SR a analýza vybraných dokumentov jednotlivých vysokých škôl, ktoré sa dotýkajú aj politiky dostupnosti štúdia, resp. naboru záujemcov o štúdium z prostredia kohortných skupín,
- dotazník administrovaný zámerne vybraným respondentom.
- semištruktúrovaný rozhovor so zámerne vybranými respondentmi.

Medzi základné analyzované externé dokumenty platné na národnej úrovni, ktoré sa dotýkajú problematiky dostupnosti štúdia na vysokých školách, patrili nasledovné:

- Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách.
- Vyhláška MŠ SR č. 102/2006 Z. z. o priznávaní sociálneho štipendia študentom vysokých škôl.
- Pred štartom na vysokú školu - publikácia MŠ SR
- Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl do roku 2014.
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní.
- Zákon č.365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou.
- Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín.
- Návrh koncepcie výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania č. 278/2003.
- Koncepcia rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 - 20 rokov (projekt „Milénium“).

- Rovnaký prístup Rómov ku kvalitnému vzdelávaniu. Správa z monitoring Open Society Institute, 2007
(http://www.eumap.org/topics/minority/reports/roma_education/reports).

Analyzované boli aj interné materiály dotýkajúce sa politiky dostupnosti štúdia v rámci jednotlivých vysokých škôl zaradených do výskumnej vzorky. Išlo o nasledujúce dokumenty:

- Štatút vysokej školy,
- dlhodobý zámer rozvoja,
- vnútorné predpisy o prijímacích konaniach,
- sprievodca štúdiom,
- štipendijný poriadok,
- vnútorné smernice o školných poplatkoch,
- správy o pedagogickej činnosti.

Dotazník, ako výskumný nástroj určený na zber relevantných údajov, bol použitý v zameraní na tri cieľové skupiny, pričom pre každú z týchto skupín bola vytvorená špeciálna verzia. Všetky dotazníky použité na národnej úrovni obsahovo korešpondovali so vzorovými verziami vypracovanými a odsúhlasenými medzinárodným konzorciom projektu.

Boli špecifikované nasledovné tri cieľové skupiny opytovania:

1. manažment univerzity - túto cieľovú skupinu v dotazníkovom prieskume reprezentovali prorektori, zodpovední za štúdium, resp. do pôsobnosti ktorých určitým spôsobom spadá aj problematika štúdia,
2. manažmenty jednotlivých fakúlt - túto cieľovú skupinu v dotazníkovom prieskume reprezentovali dekáni jednotlivých fakúlt, prodekáni zodpovední za štúdium (v internej aj externej forme štúdia) a vybrané pracovníčky študijných oddelení,
3. študenti s dôrazom na jednotlivé kohorty študentov - túto cieľovú skupinu v dotazníkovom prieskume reprezentovali jednak zástupcovia študentov bez príslušnosti k nejakej kohorte a jednak zástupcovia jednotlivých kohort špecifikovaných v rámci príslušných vysokých škôl. Celkovo možno sumarizovať, že na sledovaných štyroch vysokých školách boli do opytovania zapojení reprezentanti týchto kohort:
 - študenti vyšších vekových kategórií,
 - telesne znevýhodnení študenti,
 - sociálne znevýhodnení študenti,
 - príslušníci domácich etnických minorít,
 - zahraniční študenti,

Z hľadiska stupňa a zamerania študijných programov títo študenti reprezentovali bakalársky aj magisterský stupeň štúdia (študenti tretieho, doktorandského, stupňa štúdia do výskumu zapojení neboli) a náhodným spôsobom aj veľmi diverzifikované (rôzne) študijné programy.

V prípade potreby na ďalšie doplnenie a objasnenie údajov bol použitý semištruktúrovaný rozhovor, ktorého obsahové zameranie sa odvíjalo jednak od položiek použitých dotazníkov a jednak od informácií získaných z dotazníkov, ktoré vyplňali hlavne študenti. Respondentmi semištruktúrovaných rozhovorov boli najmä pracovníčky študijných oddelení, prípadne aj prorektori pre štúdium. školách otvorené:

- Všetkým záujemcom o bakalárske štúdium, ktorí získali úplné stredné vzdelanie alebo úplné stredné odborné vzdelanie,
- všetkým záujemcom o magisterské štúdium, ktorí absolvovali štúdium prvého stupňa vysokoškolského štúdia v príslušnom alebo príbuznom študijnom programe,
- uchádzačom o doktorandské štúdium, ktorí ukončili druhý stupeň vysokoškolského štúdia v danom alebo príbuznom študijnom programe.

Zistenia

Oblasť 1: POLITIKA DOSTUPNOSTI ŠTÚDIA

Otázka 1. Aká je inštitucionálna politika dostupnosti štúdia?

Štúdium na vysokých školách V SR je v súlade so Zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách otvorené:

- Všetkým záujemcom o bakalárske štúdium, ktorí získali úplné stredné vzdelanie alebo úplné stredné odborné vzdelanie,
- všetkým záujemcom o magisterské štúdium, ktorí absolvovali štúdium prvého stupňa vysokoškolského štúdia v príslušnom alebo príbuznom študijnom programe,
- uchádzačom o doktorandské štúdium, ktorí ukončili druhý stupeň vysokoškolského štúdia v danom alebo príbuznom študijnom programe.

Štúdium je otvorené pre všetkých záujemcov bez ohľadu na farbu pleti, vek, sociálnu situáciu v rodine, národnosť, vierovyznanie, sexuálnu orientáciu a vo väčšine študijných programov aj bez ohľadu na telesné, resp. fyzické dispozície (v prípade niektorých študijných programov môžu vzhľadom na fyzické predispozície existovať zo strany kohorty telesne znevýhodnených osôb logické obmedzenia uchádzania sa o ich štúdium). Podmienky a možnosti štúdia zverejňujú všetky fakulty vysokých škôl, pričom požiadavky na prijatie sú rovnaké pre všetkých prihlásených, t.j. vrátane znevýhodnených študentov.

Proces akceptácie žiadosti o prijatie je viazaný na podmienky prijatia, ktoré sú súčasťou akreditačného spisu príslušného študijného programu schvaľovaného Akreditačnou komisiou SR, ktorá je poradným orgánom MŠVVaŠ SR. Ďalšie podmienky na prijatie na štúdium príslušného študijného programu sú špecifikované v samotných študijných programoch. Tieto podmienky určujú fakulty, resp. katedry s cieľom zabezpečiť, aby sa na štúdium dostali uchádzači s potrebnými schopnosťami a predpokladmi. Určené podmienky a spôsob overovania ich splnenia musia umožňovať výber uchádzačov, ktorí prejavia najvyššiu mieru schopností pre štúdium.

Fakulty vysokých škôl overujú splnenie podmienok na prijatie na základe dvoch možných spôsobov a to:

- prijímacou skúškou (v prípade uchádzača so zdravotným postihnutím sa na jeho žiadosť určí forma prijímacej skúšky a spôsob jej vykonania s prihliadnutím na jeho zdravotné postihnutie),
- posúdením uchádzačov na základe študijných a ďalších výsledkov dosiahnutých počas predchádzajúceho stupňa vzdelávania,

pričom je možná aj kombinácia oboch týchto spôsobov.

Vysoké školy zverejňujú lehotu na podanie prihlášok na štúdium, podmienky prijatia, termín a spôsob overovania ich splnenia a ak je súčasťou overovania schopností na štúdium prijímacia, resp. talentová skúška aj formu a rámcový obsah skúšky.

Tieto informácie vysoké školy zverejňujú v súlade so zákonom:

- Najneskôr do 20.septembra v akademickom roku, ktorý predchádza akademickému roku, v ktorom sa má štúdium začať, ak ide o bakalársky študijný program alebo študijný program, v ktorom je spojený prvý a druhý stupeň vysokoškolského vzdelávania,
- najneskôr dva mesiace pred posledným dňom určeným na podanie prihlášok na ostatné študijné programy.

Vyššie uvedené informácie vysoké školy zverejňujú na svojich web stránkach a sú dostupné všetkým uchádzačom v slovenskom jazyku. V prípade realizácie študijného programu v inom než slovenskom jazyku sú zverejňované aj v danom jazyku. Fakulty sú zo zákona povinné zverejniť aj informácie o počte uchádzačov, ktorý plánujú prijať na štúdium príslušného študijného programu.

K ďalším informáciám určeným pre záujemcov o štúdium zverejňovaným na web stránkach univerzít a fakúlt patria smernice o školných poplatkoch, študijné a štipendijné poriadky, informácie o ubytovacích a stravovacích možnostiach, informácie o knižničných službách, informácie o zdravotnej starostlivosti, informácie o študentskom živote a pod.

Bežnou praxou je, že podľa jednotlivých Štatútov vysokých škôl môžu na slovenských vysokých školách študovať aj občania cudzej štátnej príslušnosti, ktorí splnili podmienky na prijatie a sú zapísaní na štúdium na niektorý z ich fakúlt. Zahraniční študenti sú povinní hmotné a finančné zabezpečenie svojho štúdia na príslušnej vysokej škole uhrádzať z vlastných zdrojov, pokiaľ nie je v medzivládnych dohodách stanovené inak.

Pre zahraničných študentov vysoké školy spracovávajú obvykle ponuku študijných programov a kurzov v anglickom jazyku, vrátane prihlášky na štúdium a informácií o kontaktných adresách.

V prípade uchádzačov o štúdium, ktorí sú hendikepovaní, majú vysoké školy obvykle k dispozícii koordinátora pre uchádzačov so zdravotným postihnutím.

Sumárne možno konštatovať, že základná filozofia dostupnosti štúdia na slovenských vysokých školách spočíva v transparentnosti prijímacieho konania s cieľom vybrať uchádzačov, ktorí majú najlepšie predpoklady pre štúdium na univerzite a jej fakultách. Všetky podmienky a kritériá prijatia na štúdium sú koncipované tak, aby nediskriminovali žiadnu kohortu študentov, ktorí splnia zákonom stanovené podmienky pre prijatie. Uchádzač

alebo študent, ktorý sa domnieva, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli dotknuté v dôsledku nedodržania zásady rovnakého zaobchádzania, môže sa domáhať právnej ochrany na súde podľa Zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou (tzv. „antidiskriminačného zákona“).

V rámci konania na preskúmanie rozhodnutí o neprijatí je možné zohľadniť na základe žiadosti uchádzača o štúdium aj jeho príslušnosť k určitej kohorite (v zmysle určitého zvýhodnenia).

Ako najotvorenejšiu formu štúdia pre rôzne kohorty možno hodnotiť tretí stupeň štúdia (v rámci tohto stupňa štúdia sa o takmer všetky študijné programy môžu uchádzať aj záujemcovia zo zahraničia).

Otázka 2. V akom rozsahu je inštitucionálna politika porovnateľná s národnou politikou?

Inštitucionálna politika vysokých škôl na Slovensku v oblasti dostupnosti štúdia je vo veľkej miere určovaná národnou politikou, ktorá je reflektovaná v legislatíve. Primárnym dokumentom, ktorým sa riadia v tejto oblasti vysoké školy je Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách. V zákone je ustanovená možnosť zriaďovať štipendijný fond ako aj fond na podporu štúdia študentov so zdravotným postihnutím. Niektoré vysoké školy túto možnosť implementujú a pridávajú štipendiá pre zdravotne znevýhodnených študentov a to na základe ich žiadosti.

Základné princípy sociálnej politiky na vysokých školách sa taktiež odvíjajú od Vyhlášky MŠ SR č. 102/2006 Z. z. o priznávaní sociálneho štipendia študentom vysokých škôl. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR ponecháva na rozhodnutí vedenia vysokej školy, či stanoví podmienky prijatia na štúdium tak, aby boli zvýhodnené určité kohortné skupiny, prípadne či umožní zníženie školného pre znevýhodnených študentov.

V prípade záujemcov o štúdium z cudziny (občania s cudzou štátnou príslušnosťou) sa vysoké školy riadia taktiež Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách (§ 6 ods. 1 písm. i), ako aj platnými medzinárodnými zmluvami a dohodami. Ide o zmluvy uzatvorené v rámci medzinárodných programov vrátane programov Európskej únie pre akademickú mobilitu, ako aj bilaterálne dohody so zahraničnými vysokými školami.

V širšom kontexte je národná politika v oblasti dostupnosti štúdia zakotvená v Dlhodobom zámere vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl do roku 2014 vypracovaným Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. V tomto dokumente je vyjadrená podpora internacionalizácii vzdelávania sociálnej starostlivosti o študentov formou pôžičiek a ubytovania v študentských domovoch. Ucelená národná politika na podporu znevýhodnených študentov nie je oficiálne deklarovaná.

K bežne uplatňovaným nástrojom politiky dostupnosti vzdelania pre záujemcov o štúdium pochádzajúcich z rôznych kohortných skupín patria nasledovné:

- preskúmanie rozhodnutí o neprijatí uchádzačov na štúdium zohľadňujúce ich príslušnosti k určitej kohorte,
- pôsobenie koordinátorov pre zdravotne postihnutých študentov, resp. koordinátorov pre prácu s určitými kohortami študentov,
- pôsobenie referentiek zabezpečujúcich kontakt a starostlivosť o zahraničných študentov,
- prednostné poskytovanie ubytovania na základe príslušnosti k určitej kohorte,
- poskytovanie sociálnych a mimoriadnych štipendií,
- otváranie tzv. Univerzít tretieho veku pre záujemcom o ďalšie štúdium v preddôchodkovom a dôchodkovom veku.

Pre študentov s telesným znevýhodnením vysoké školy nemajú možnosť vždy zabezpečiť bezbariérový prístup do všetkých priestorov, v ktorých prebieha výučba, resp. samoštúdium študentov.

Špeciálnu kohortu v prístupe k vzdelávaniu tvoria národnostné menšiny. Legislatívu týkajúcu sa práv menšín na vzdelávanie upravujú v SR hlavne dva zákony - Zákon o používaní jazykov národnostných menšín č. 184/1999 Z. z. a Zákon č. 245/2008 Z. z.

o výchove a vzdelávaní. Okrem platných zákonov proces prístupu k vzdelávaniu je ovplyvnený aj Európskou chartou regionálnych a menšinových jazykov, ktorá zakotvuje právo občanov tvoriacich v SR národnostné menšiny alebo etnické skupiny vzdelávať sa v ich materinskom jazyku.

Na základe sčítania obyvateľov v roku 2011 sa hlásilo k národnostným menšinám 9,7% obyvateľov k maďarskej národnosti, 1,7 % k rómskej, 0,8 % k českej, 0,4% k rusínskej , 0,2% k ukrajinskej, 0,1% k nemeckej národnosti. V oblasti výchovno-vzdelávacieho procesu od roku 1989 si uplatňujú právo na vzdelávanie v rodnom jazyku rusínska, rómska a nemecká národnostná menšina. Školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín tvoria neoddeliteľnú súčasť vzdelávacieho systému v SR a sú rovnocenné so školami s vyučovacím jazykom slovenským.

Ako najväčšiu výzvu v oblasti prístupu k vzdelávaniu možno identifikovať zabezpečenie plnohodnotného vzdelávania pre Rómske etnikum. Táto problematika je príliš široká a zďaleka sa netýka len vysokoškolského vzdelávania. Ide o komplex viacerých problematických oblastí, ktoré navzájom veľmi úzko súvisia. Hoci legislatíva zaručuje Rómom právo na vzdelanie, v skutočnosti Rómovia kvalitné vzdelanie nedosahujú. Vysokoškolské vzdelanie nadobudlo podľa štatistických údajov z roku 2001 len 0,19 % z celkovej Rómskej populácie, stredoškolské len 1,20%, základné len 45,40%. Ako dôvod sa často uvádza diskriminácia vo vzdelávaní a znížený prístup k vzdelávaniu, avšak doteraz neboli realizované žiadne seriózne výskumy zaoberajúce sa touto témou.

Za najvýraznejšiu bariéru v prístupe Rómov k vzdelávaniu sa v súčasnosti považuje segregácia rómskych detí a ich zaradovanie do špeciálnych škôl pre zdravotne alebo mentálne znevýhodnené deti, paradoxne často na základe požiadavky ich rodičov. Táto im bráni v prístupe k akémukoľvek ďalšiemu vzdelaniu. Nemenej závažnou problémovou oblasťou je uplatňovanie rómskeho jazyka vo vzdelávaní, jeho nedostatočná kodifikácia vo vzdelávacom systéme, ako aj nedostatok Rómskych učiteľov a asistentov. Medzi ďalšie identifikované prekážky v prístupe k vzdelávaniu Rómov patria nasledovné:

- Nedostatočná motivácia pre vzdelávanie a zlé sociálne vzory v rodine,
- nevyhovujúce učebné osnovy, vyučovacie metódy na školách, ktoré nereflektujú kultúrnu a hodnotovú odlišnosť rómskych detí,
- učitelia nie sú pripravovaní zvládnuť výučbu v multikultúrnom prostredí,
- deti nie sú dostatočne pripravené porozumieť vyučovaniu v slovenskom jazyku,
- pretrvávajúce historické a kultúrne tradície (napr. Rómske dievčatá sa vydávajú pod nátlakom rodičov často v mladom veku a viac sa nevzdelávajú).

Národná politika venuje pomerne veľkú pozornosť v oblasti vzdelávania niektorých kohort (najmä v oblasti vzdelávania marginalizovaných skupín) a legislatívne zabezpečuje rovnaký prístup k vzdelávaniu. Vysoké školy nevenujú tejto téme špeciálnu pozornosť a politiku zameranú na kohorty národnostných menšín nemajú vyšpecifikovanú vo svojich interných dokumentoch. Hlavným dôvodom je fakt, že tieto kohorty tvoria veľmi malé percento z celkového počtu študentov. Výnimku tvorí Fakulta stredoeurópskych štúdií na UKF v Nitre, ktorá je špeciálne vytvorená pre študentov maďarskej národnostnej menšiny. Väčšina výučby v rámci akreditovaných programov prebieha v maďarskom jazyku. Ďalšiu výnimku tvoria dve odborné pracoviská otvorené v rámci Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva na UKF v Nitre zamerané na vzdelávanie učiteľov a sociálnych pracovníkov pre Rómsku komunitu ako aj na výskum v oblasti Rómskej národnostnej menšiny. Sú to Ústav romologických štúdií a Výskumno-vzdelávacie a poradenské centrum.

Oblasť 2: INFORMÁCIE O ZÁUJEMCOCH O ŠTÚDIUM/ ŠTUDENTOCH/ ABSOLVENTOCH A KOHORTY

Otázka 1: Aké údaje sa zhromažďujú o ponuke štúdia a v akých dokumentoch sú zverejnené?

Bežnou praxou na slovenských vysokých školách je, že všetky fakulty príslušnej vysokej školy zverejňujú informácie o ponuke štúdia a podávaní prihlášok na štúdium na univerzitnej a fakultnej webovej stránke, prípadne aj na stránkach *Portálu vysokých škôl* (www.portalvs.sk).

Okrem toho ponuku štúdia zverejňujú aj v printovej podobe v informačných bulletinoch *Ako na vysokú školu* a *Pred štartom na vysokú školu* vydávaných MŠVVaŠ, resp. Ústavom informácií a prognóz školstva, ako aj formou brožúr, letákov alebo ďalších propagačných materiálov. Tieto materiály využívajú školy na svoju propagáciu na akciách typu veľtrhov vzdelávania a dní otvorených dverí. Okrem uvedených akcií na propagáciu ponuky štúdia využívajú aj dennú tlač, rozhovory v rozhlasových a televíznych reláciách a osobné návštevy na vybraných stredných školách.

Novým fenoménom v oblasti zverejňovania informácií o možnostiach štúdia na vysokých školách je využívanie sociálnych sietí *Facebook* a *Twitter* (viď uvedené aj v príkladoch dobrej praxe - príklad č. 7).

Zverejňované sú zoznamy otváraných akreditovaných študijných programov (ich názvy) a ku každému z nich nasledovné informácie:

- stupeň vysokoškolského štúdia,
- dĺžka štúdia,
- forma štúdia,
- v prípade externej formy štúdia výška školného,
- výška poplatkov za prijímacie konanie,
- podmienky prijatia,
- termín prijímaciej, resp. talentovej skúšky,
- tézy na prijímacie skúšky,
- všeobecné informácie o prijímacom konaní,
- predpokladané počty prijímaných uchádzačov,
- spôsob podávania prihlášok,
- termín uzávierky podávania prihlášok,
- kontaktné údaje.

V niektorých prípadoch sú zverejňované aj informácie o profile absolventa a odporúčanom študijnom pláne, zoznamy odporúčanej literatúry a informácie o existencii a spôsobe činnosti koordinátora pre prácu s kohortami (týka sa hlavne zdravotne postihnutých študentov). Vo väčšine prípadov však tieto informácie na základe využitia kontaktných údajov (telefonických, e-mailových, poštových) priamo záujemcom poskytujú spravidla pracovníci študijných oddelení.

Niektoré slovenské vysoké školy špeciálne pre zahraničných študentov prichádzajúcich na štúdium v rámci rôznych výmenných pobytov a mobilít zverejňujú na svojich stránkach v angličtine informácie týkajúce sa poplatkov, požadovaných formulárov, odpovedí na najčastejšie kladené otázky spojené so štúdiom a pobytom.

V prípade žiadosti záujemcu o štúdium o zaradenie na iný termín konania prijímaciej skúšky, školy v rámci svojich možností tieto žiadosti akceptujú a vychádzajú im v ústrety.

Takisto vychádzajú v ústrety aj žiadostiam o vytvorenie osobitných podmienok, resp. poskytnutie zvláštnej starostlivosti počas konania prijímacích skúšok, predkladaným zo strany uchádzačov so zdravotným postihnutím.

Otázka 2: Aké údaje sa na fakulte zhromažďujú o prihlásení študenta na štúdium a v akých dokumentoch sú zverejnené?

Všetky prihlášky na štúdium sú zaznamenávané do akademického informačného systému, prostredníctvom ktorého sú archivované za príslušné akademické roky. Dokumenty sú fyzicky zhromažďované a následne archivované na študijných oddeleniach príslušných fakúlt alebo v archíve školy.

Prihlášky prijatých uchádzačov sa stávajú súčasťou osobných spisov študentov. Prihlášky neprijatých uchádzačov a študentov, ktorí sa napriek prijatiu na štúdium nezapísali, sa z evidencie vyradujú v súlade so zákonom o ochrane osobných údajov (o čom sa na fakulte vyhotoví menný zoznam vyradených prihlášok). V jednotlivých zložkách prihlásených študentov sa nachádzajú:

- prihláška na štúdium (súčasťou prihlášky sú identifikačné a kontaktné osobné údaje: meno, priezvisko, tituly, rodné číslo, dátum narodenia, miesto narodenia, rodinný stav, miesto trvalého pobytu, pohlavár, národnosť, štátne občianstvo, číslo občianskeho preukazu, resp. v prípade cudzincov číslo pasu, informácie o predchádzajúcom najvyššom dosiahnutom vzdelaní; a identifikačné údaje študijného programu, resp. študijných programov o štúdium ktorých sa záujemca uchádza),
- povinné prílohy prihlášky (overená kópia posledného ukončeného vzdelania, životopis a v prípade hlásenia sa na doktorandské štúdium aj motivačný list a opis projektu),
- rozhodnutie o prijatí, resp. neprijatí na štúdium.

Osobné údaje obsiahnuté v prihláškach nie sú zverejňované ani sprístupňované tretím osobám alebo subjektom.

Údaje o počtoch uchádzačov (o štúdium na jednotlivých fakultách, resp. o štúdium jednotlivých študijných programov) sú zaznamenávané v Centrálnom registri študentov a sú zverejňované vo forme štatistických prehľadov vo Výročných správach vysokých škôl a Výročných správach fakúlt, prípadne sú súčasťou analýz vypracovávaných za účelom zvyšovania kvality poskytovaného vzdelávania s ohľadom na potreby a požiadavky spoločnosti a praxe.

Otázka 3: Aké údaje sa zhromažďujú o prijímacom konaní študenta na štúdium a v akých dokumentoch sú zverejnené?

Nakoľko v SR platí zákon o informáciách a ochrane osobných údajov výsledky prijímacích konaní sa nezverejňujú globálne. Bežnou praxou sa stalo, že fakulty výsledky, ktoré uchádzači dosiahli v rámci jednotlivých zložiek prijímacieho konania, vkladajú do počítačových systémov. Po vložení týchto údajov každý uchádzač na základe jemu priradeného kódu má sprístupnenú výslednú informáciu o dosiahnutom výsledku. Celkové výsledky prijímacieho konania školy zverejňujú na svojich webových stránkach, prípadne aj na nástenných paneloch obvykle ešte v deň konania prijímacej skúšky, ale uchádzači nie sú uvádzaní menovite ale pod im pridelenými kódmi.

Zverejňujú sa len štatistické údaje (počty prihlásených uchádzačov, počty zúčastnených uchádzačov, počty uchádzačov, ktorí splnili kritériá prijímacieho konania, počty prijatých uchádzačov, podiel prijatých a prihlásených uchádzačov, pomer úspešných a neúspešných uchádzačov v prijímacej skúške) a to vo Výročných správach vysokých škôl a Výročných správach fakúlt, prípadne sú súčasťou analýz vypracovávaných za účelom zvyšovania kvality poskytovaného vzdelávania s ohľadom na potreby a požiadavky spoločnosti a praxe. Ďalšie údaje súvisiace s výsledkami prijímacích konaní môžu byť (bez ich zverejňovania) využité na optimalizáciu prijímacieho konania a vzdelávacieho procesu na tej-ktorej fakulte alebo na príslušnom študijnom programe.

Otázka 4: Aké údaje sa na fakulte zhromažďujú o zápise študenta na štúdium a v akých dokumentoch sú zverejnené?

Údaje o počtoch zapísaných študentov za všetky ročníky sa každoročne zaznamenávajú v akademickom informačnom systéme, a taktiež v osobných evidenciách (osobných spisoch) študentov vedených na študijných oddeleniach príslušných fakúlt. Údaje nie sú zverejňované a sú poskytované tretím osobám len na základe písomného informovaného súhlasu študenta. Spravidla sa jedná o informácie pre Centrálny register študentov. Údaje o počtoch zapísaných študentov v jednotlivých ročníkoch podľa stupňa a formy štúdia sa každoročne zverejňujú v správach o pedagogickej činnosti a publikujú sa vo Výročných správach vysokých škôl a Výročných správach fakúlt. V celkovej počte zapísaných študentov sa sledujú počty študentov inej národnosti ako slovenskej a počty zahraničných študentov (celkovo a podľa krajiny ich štátnej príslušnosti). Počty znevýhodnených študentov nie je zvykom evidovať (prípadne ak sa aj nejakým spôsobom títo študenti evidujú, ich počty sa nezverejňujú). Okrem toho sa vykazujú údaje ako napr. počet novoprijatých a zapísaných študentov k celkovému počtu študentov a k počtu končiacich študentov (absolventov).

Súhrnné informácie za jednotlivé vysoké školy o pohlaví, veku, štátnej príslušnosti, dosiahnutom predchádzajúcom vzdelaní aktívnych študentov sú každoročne zverejňované v štatistike pripravovanej Ústavom informácií a prognóz školstva MŠVVaŠ SR (bez priradenia takýchto informácií ku konkrétnym študentom).

Otázka 5: Aké údaje sa na fakulte zhromažďujú o neukončení štúdia študenta a v akých dokumentoch sú zverejnené?

Údaje o počtoch študentov, ktorí neukončili štúdium, sa každoročne zaznamenávajú v Akademickom informačnom systéme, sú tiež zaznamenávané v Centrálnom registri študentov a štatistické údaje sa publikujú vo Výročných správach vysokých škôl a Výročných správach fakúlt. Fakulty evidujú počty študentov, ktorí predčasne ukončili štúdium (vylúčením, zanechaním štúdia, zmenou študijného programu, na základe iných skutočností), a počty študentov, ktorí prerušili štúdium.

Rozhodnutia o ukončení štúdia s dôvodmi jeho ukončenia sa zakladajú do osobných spisov študentov na ďalšiu archiváciu.

Otázka 6: Aké údaje sa na fakulte zhromažďujú o absolventoch štúdia a v akých dokumentoch sú zverejnené?

Celý priebeh štúdia absolventa, od jeho účasti na prijímacom konaní až po jeho ukončenie štúdia, sa eviduje v akademickom informačnom systéme, Centrálnom registri študentov, jeho osobnom spise a súhrne sa vyказuje v hodnotiacich správach a centrálnych štatistikách (na úrovni školy a na celoštátnej úrovni).

Údaje o počtoch študentov - absolventov podľa študijných programov, stupňov a foriem štúdia sa každoročne zaznamenávajú v akademickom informačnom systéme a v Centrálnom registri študentov. Okrem týchto základných údajov sa evidujú aj počty absolventov, ktorí ukončili svoje štúdium s vyznamenaním a počty absolventov, ktorým bolo udelené ocenenie za výsledky dosahované počas štúdia (napr. Cena dekana alebo Cena rektora). Uvedené údaje sú zverejňované v správach o pedagogickej činnosti a publikované vo Výročných správach vysokých škôl a Výročných správach fakúlt.

Fakulty si vedú štatistiky svojich absolventov s uvedením programu a ďalších údajov, ktoré slúžia pre prípadný kontakt s absolventmi.

Informácie o počtoch absolventov sa uvádzajú aj v žiadostiach o akreditáciu príslušných študijných programov.

Do osobných spisov študentov sa po ich úspešnom ukončení štúdia zakladajú na ďalšie archivovanie kópie udelených diplomov, kópie vysvedčení a kópie dodatkov k diplomu o absolvovaných predmetoch. K dokumentom a informáciám evidovaným vo vzťahu k jednotlivým študentom patrí: prihláška na štúdium spolu s povinnými prílohami, rozhodnutie o prijatí na štúdium s uvedením názvu študijného programu, karty študenta - zapísané a absolvované predmety študijného plánu v jednotlivých ročníkoch a získané hodnotenie, názov záverečnej práce, anotácia záverečnej práce, hodnotenie záverečnej práce, posudky posudzovateľov záverečnej práce, protokol o obhajobe záverečnej práce, protokol o štátnej skúške, dátum promócií.

Ako nový fenomén na slovenských vysokých školách možno označiť vydávanie publikácií o absolventoch školy, resp. fakulty. Vydávanie takýchto publikácií sa spája s významnými výročiami škôl, resp. fakúlt, ale nemožno ho označiť za bežnú prax, zatiaľ sú to ojedinele sa vyskytujúce prípady. Jednotlivé vysoké školy získavajú čiastočne údaje aj o uplatnení absolventov, ale zatiaľ ich nevyužívajú pri meraní kvality študijných programov.

Otázka 7: Rozčleňuje inštitúcia tieto údaje tak, aby boli informácie priradené rôznym kohortám (starší študenti, hendikepovaní študenti (zdravotne), sociálne znevýhodnení študenti, príslušníci rôznych etnických skupín, atď.)?

Vysoké školy na Slovensku údaje uvedeným spôsobom nerozčleňujú. Jedným z dôvodov je skutočnosť, že s výnimkou sociálne znevýhodnených študentov percento väčšiny kohort v rámci celkového počtu ich študentov obvykle nie je výrazné (stretávame sa však aj s výnimkami, napr. zastúpenie minoritného obyvateľstva na niektorých študijných programoch). Ďalším dôvodom je podporovanie filozofie inkluzie rôznorodých kohort študentov.

Do určitej miery za uvedený spôsob rozčleňovania informácií možno považovať osobitnú evidenciu zahraničných študentov a sociálne znevýhodnených študentov. V správach o pedagogickej činnosti a vo výročných správach sa zvyknú uvádzať ich počty. V prípade kohorty zahraničných študentov sa vykazujú ich počty podľa študijných programov a ročníkov a v prípade kohorty sociálne znevýhodnených študentov sa vykazujú štatistické prehľady počtov žiadateľov o priznanie sociálneho štipendia, počty priznaných štipendií a sumy vyplatených sociálnych štipendií.

Informačnou podporou pre sociálne znevýhodnených študentov je Oddelenie štipendií, pre hendikepovaných študentov koordinátor pre prácu so zdravotne postihnutými študentmi a na úrovni podpory rôznorodých kohort študentov plnia podpornú funkciu aj študijní poradcovia (tútori študijných skupín). V prípade potreby sú vysoké školy a aj ich fakulty otvorené promptne riešiť prípadné požiadavky kohort na špecifickú komunikáciu s nimi.

Oblasť 3: KOHORTY - PRIJÍMANIE A PROGRES

Otázka 1: Akým spôsobom je podporovaný prijímací proces rôznych kohort študentov (starší študenti, hendikepovaní študenti, sociálne znevýhodnení študenti, študenti nepoužívajúci rodný jazyk, príslušníci rôznych etnických skupín) na vašej fakulte?

Hendikepovaným uchádzačom o štúdium sa vychádza v ústrety vytváraním špeciálnych podmienok prijímacieho konania (poskytnutie dlhšieho času na písomné vypracovanie testov, povolenie používania lupy alebo oných technických pomôcok, umožnenie účasti asistenta na

prijímacom konaní apod.). Ak zdravotne postihnutý uchádzač z dôvodu svojho postihu požiada o zmenu formy prijímacej skúšky, je v kompetencii dekana fakulty, prípadne prodekana pre vzdelávanie posúdiť predmetnú žiadosť a rozhodnúť o tejto zmene. V rámci hodnotenia plnenia kritérií prijímacieho konania nedochádza k znižovaniu požadovanej úrovne u rôznych kohort študentov.

Otázka 2: Akým spôsobom je podporovaná progresia rôznych kohort študentov (starší študenti, hendikepovaní študenti, sociálne znevýhodnení študenti, študenti nepoužívajúci rodný jazyk, príslušníci rôznych etnických skupín) na vašej fakulte?

Spôsoby podporovania progresie rôznych kohort sú značne diverzifikované. Niektoré z nich sú v plnom rozsahu uplatňované na všetkých vysokých školách a všetkých fakultách, niektoré sú uplatňované na školách a ich fakultách v rôznej miere a niektoré sú špecifické len pre určité fakulty.

V rámci realizovaného výskumu boli identifikované nasledujúce spôsoby podporovania progresie rôznych kohort:

- Podporovanie sociálne znevýhodnených študentov udeľovaním štipendií.
Sociálne znevýhodnení študenti si môžu podať žiadosť o priznanie sociálneho štipendia. Proces podávania žiadostí o priznanie sociálneho štipendia a ich schvaľovania sa riadi Vyhláškou MŠ SR č. 102/2006 Z. z. o priznávaní sociálneho štipendia študentom vysokých škôl.
- Prednostné poskytovanie ubytovania.
Kohortným študentom na základe posúdenia ich žiadosti môže byť prednostne poskytnuté ubytovanie v ubytovacích zariadeniach vysokej školy, na ktorej študujú.
- Vybavovanie priestorov vysokých škôl bezbariérovými prístupmi.
V predchádzajúcom období vysoké školy neboli vybavované bezbariérovými prístupmi, no v súčasnosti je ich snahou v rámci svojich možností tieto prístupy zabezpečiť aspoň do časti svojich budov a učební.
- Poskytovanie individuálnych študijných plánov znevýhodneným študentom.
Znevýhodnení študenti majú možnosť, na základe študijných poriadkov fakúlt, požiadať o individuálny študijný plán, ktorý im upraví rozsah a spôsob plnenia ich študijných povinností.
- Zavádzanie postov koordinátorov práce s vybranými kohortami študentov.
Progresiu rôznych kohort študentov podporujú individuálne konzultácie s poverenými osobami pôsobiacimi. Najčastejšie sa vyskytujúcimi takýmito osobami na vysokých školách v SR sú koordinátori práce so zdravotne postihnutými študentmi, referentky pre sociálnu starostlivosť a referentky pre styk so zahraničnými študentmi).
- Zabezpečovanie výučby vybraných predmetov študijného programu v jazyku národnostných menšín.

Niektoré fakulty vyznačujúce sa vyššími počtami študentov - príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín podporujú ich výučbu v ich jazyku, čo je ale závislé od personálnych možností katedier.

Špecifickým prípadom je Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre. Fakulta má študijné programy akreditované pre školy s vyučovacím jazykom maďarským (Predškolská a elementárna pedagogika, Primárne vzdelávanie, Maďarský jazyk a literatúra) a tieto výraznou mierou realizuje v maďarskom jazyku. (V rámci Slovenska sú Maďari najpočetnejšie zastúpenou národnostnou menšinou.)

- Poskytovanie jazykovej prípravy.

Zahraniční študenti a študenti - príslušníci národnostných menšín a etnických skupín môžu využívať možnosť výberu predmetov zameraných na slovenský jazyk s cieľom rozvíjať svoje komunikačné schopnosti v slovenskom jazyku, pričom získané kredity môžu byť študentom započítané do ich študijných výsledkov. Ďalším možným spôsobom poskytovania jazykovej prípravy je využívanie služieb napr. jazykových centier.

- Poskytovanie špeciálnych služieb hendikepovaným študentom.

Hendikepovaným študentom sú v rámci možností vysokých škôl/fakúlt poskytované špeciálne a podporné služby ako napr. tlmočenie do posunkovej reči u študentov so sluchovým postihnutím (FSVaZ UKF v Nitre). Ich poskytovanie je konzultované s koordinátorom pre prácu so zdravotne postihnutými študentmi.

- Znižovanie úhrady školného.

Znevýhodnení študenti majú možnosť požiadať o zníženie poplatkov za štúdium, prípadne o umožnenie splácania týchto poplatkov nie jednorazovo ale po čiastkach (tzv. splátkový kalendár) - týka sa predovšetkým študentov externých foriem štúdia.

- Poskytovanie elektronicky upravených študijných materiálov.

Zabezpečovanie a sprístupňovanie študijných materiálov v elektronickej forme je síce v súčasnosti všeobecnou požiadavkou vznášanou smerom na vysoké školy, ale vo vzťahu k starším - pracujúcim študentom je zvlášť významná. Na Fakulte humanitných vied UMB v Banskej Bystrici študenti nad 45 rokov, ktorí pracujú, môžu využívať na samoštúdium elektronicky upravené študijné materiály (e-learning). FHV UMV a knižnica majú k dispozícii kabinet s hardvérovým a softvérovým vybavením a s prístupom na internet len pre kohorty.

Otázka 3: Je vyššie uvedená podpora kohort ovplyvnená študijným programom (do akej miery)?

Ako bolo konštatované v zisteniach k predchádzajúcej otázke 2, spôsoby podporovania progresie rôznych kohort sú značne diverzifikované, pričom niektoré z nich sú v plnom rozsahu uplatňované na všetkých vysokých školách a všetkých fakultách a ďalšie sú uplatňované na školách a fakultách v rôznej miere. Tie, ktoré sú uplatňované v plnom rozsahu na všetkých vysokých školách nie sú ovplyvňované študijnými programami. Na druhej strane väčšina tých, ktoré sú na školách uplatňované v rôznych mierach súvisia s nejakými špecifikami fakúlt a sú ovplyvňované nimi ponúkanými študijnými programami. Súčasne je tu

možné stretnúť sa aj s určitou „diskrimináciou“ niektorých kohort. Napríklad podmienkou prijatia na štúdium učiteľského študijného programu *Predškolská a elementárna pedagogika* je, že uchádzač nemôže mať logopedické nedostatky reči, nemôže mať zdravotné a pohybové obmedzenia a nežiaduce sú tiež poruchy učenia ako dyslexia, dysgrafia a dyskalkúlia. Podobná situácia je aj na Fakulte sociálnych vied a zdravotníctva a Fakulte stredoeurópskych štúdií, kde je vzdelávanie v niektorých študijných programoch v kontexte profilu absolventa zamerané na prácu s istými etnickými skupinami, bio-psycho-sociálne znevýhodnenými skupinami, alebo na komunikáciu v istom jazyku národnostných menšín.

Všeobecne možno konštatovať, že niektoré študijné programy sú pre určité typy kohort atraktívnejšie. Na Univerzite Konštantína Filozofa sú to už spomínané študijné programy akreditované pre školy s vyučovacím jazykom maďarským realizované na Fakulte stredoeurópskych štúdií (kohorta maďarskej menšiny), ďalej sú to študijné programy sociálnych služieb a poradenstva hlavne v zameraní na prácu s rómskou komunitou (kohorta etnickej skupiny Rómov) realizované na Fakulte sociálnych vied a zdravotníctva. Na Vysokej škole výtvarných umení zasa zahraniční študenti vyhľadávajú študijné odbory, ktoré nie sú bežné na zahraničných vysokých školách umeleckého zamerania alebo sa u nás vyznačujú špecifickým spôsobom výučby a vysokou úrovňou kvality.

Oblasť 4: ZMENY V DOSTUPNOSTI ŠTÚDIA A ZÁPISĚ (ich dôvody a manažment kvality)

Otázka 1: Ako bol pozmenený vzor informovania o možnosti štúdia v poslednej dekáde vo vzťahu k študijným programom a kohortám?

Informácie o možnosti štúdia vysoké školy zverejňujú na svojich web-stránkach v slovenskom a prípadne čiastočne aj v anglickom jazyku (zverejňovanie relevantných informácií v anglickom jazyku závisí od ponúkaných možností štúdia v tomto jazyku) a podrobné informácie s požiadavkami na štúdium sú uvedené na web-stránke každej fakulty. Ďalšie informácie o štúdiu získa uchádzač na Portáli vysokých škôl (www.portalvs.sk), prostredníctvom printových médií, propagačných plagátov, tlačených letáčikov a na akciách typu Deň otvorených dverí či Veľtrh vzdelávania. Všetky tieto informácie o možnosti štúdia sú dostupné aj rôznym kohortám.

V súčasnosti majú uchádzači dve možnosti prihlásiť sa na štúdium na konkrétnu fakultu na konkrétny študijný program: elektronicky alebo klasickou printovou prihláškou na vysokú školu. Elektronická prihláška je novinkou poslednej dekády, ale prevažná väčšina študentov už uprednostňuje práve túto formu prihlasovania sa na štúdium.

Ďalšou novinkou zavedenou počas posledných rokov je zo strany niektorých fakúlt zrušenie predtým striktno požadovaného potvrdenia od lekára o zdravotnom stave študenta ako súčasť jeho prihlášky na štúdium na vysokej škole (v súvislosti s niektorými študijnými

programami je takéto potvrdenie ale nevyhnutnosťou - vid' napr. vyššie uváňané požiadavky na zdravotnú spôsobilosť uchádzačov o štúdium programu *Predškolskej a elementárnej pedagogiky*). Podobne aj údaj o národnosti sa stal na prihláške nepovinným.

Uchádzač na prihláške na štúdium nemá kde uviesť svoj hendikep. Pokiaľ sa sám neprihlási so svojím hendikepom, fakulta o ňom ani nemusí vedieť. Tento fakt je v rozpore s požiadavkami MŠVVaŠ, ktoré každoročne od vysokých škôl požaduje správu o počte hendikepovaných študentov a podmienkach štúdia v závislosti od hendikepu.

V prípade Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici je novinkou zaradenie informácií určených špeciálne pre zdravotne postihnutých a sociálne odkázaných študentov na webové stránky univerzity (realizuje sa od roku 2010). Žilinská univerzita zasa začala zverejňovať aj informácie o koordinátorovi štúdia pre zdravotne postihnutých uchádzačov a študentov.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že v poslednej dekáde bola výrazne posilnená informovanosť prostredníctvom internetu (stránky vysokých škôl a ich fakúlt, portál vysokých škôl SR), zvýšil sa rozsah a aktuálnosť zverejňovaných informácií, v súvislosti s prihlasovaním sa na väčšinu študijných programov sa odstúpilo od požadovania lekárskeho potvrdenia zdravotnej spôsobilosti uchádzačov o štúdium a po zavedení elektronických foriem prihlášok dochádza zo strany uchádzačov o štúdium k uprednostňovaniu práve tejto formy prihlasovania sa.

Otázka 2: Ako bol pozmenený vzor zápisu v poslednej dekáde (študijným programom, kohortou)?

Vzor zápisu nebol pozmenený. Ak študentovi nevyhovuje riadny termín zápisu, ospravedlní sa písomne na študijnom oddelení a dostaví sa osobne na náhradný termín zápisu, alebo študent môže splnomocniť rodinného príslušníka (zápis v zastúpení).

V dôsledku zavedenia akademického informačného systému, v ktorom sú študenti povinní zapisovať si predmety, na ktoré sa hlásia v príslušnom semestri, na školách dochádza postupne k rušeniu tradičných indexov študentov (do ktorých si predtým zapisovali predmety, na ktoré sa prihlasovali a do ktorých im učitelia zapisovali dosiahnuté hodnotenia) a k prechodu na karty generované systémom.

Otázka 3: Čo je vnímané ako hlavný dôvod zmien?

Ako hlavný dôvod väčšiny vyššie uvádzaných zmien možno označiť elektronizáciu (procesu zverejňovania informácií, procesu prihlasovania sa na štúdium, procesu zápisov študentov a ich evidencie) a zmenu inštitucionálnych politík vysokých škôl na Slovensku (napr. zvyšovanie dôrazu na zverejňovanie informácií o škole a otváraných študijných programoch v dôsledku klesajúceho počtu populácie a narastajúceho počtu vysokých škôl).

V súvislosti s vyššie spomínanou požiadavkou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR na poskytovanie údajov o počtoch hendikepovaných uchádzačov o štúdium na jednotlivých vysokých školách by bolo vhodné zakomponovať do prihlášky na štúdium aj kolónku, v ktorej by uchádzači povinne udávali informáciu o svojom prípadnom hendikepe.

Otázka 4: Pozmeňuje tento vývoj spôsob, akým univerzita riadi zabezpečenie kvality?

Vďaka digitalizácii sa zlepšila a urýchlila dostupnosť informácií a škola môže efektívnejšie komunikovať ako so študentmi tak aj s pedagógmi. Akademický informačný systém zasa umožňuje mať všetky potrebné informácie o študentoch a ich výsledkoch rýchlo a prehľadne dostupné a spracované do potrebných štatistických prehľadov.

Oblasť 5: ZODPOVEDNOSŤ ZA ZAISTENIE A MONITOROVANIE DOSTUPNOSTI ŠTÚDIA

Otázka 1: V čom spočíva zodpovednosť za zaistenie a monitorovanie dostupnosti štúdia?

Dostupnosť štúdia je deklarovaná v právnych normách ministerstva školstva a interných dokumentoch vysokých škôl a ich fakúlt. Za zabezpečenie a monitorovanie dostupnosti štúdia zodpovedajú prorektori pre vzdelávanie v súčinnosti s prodekanmi pre vzdelávanie na jednotlivých fakultách, vzhľadom na kohorty zahraničných študentov čiastočne aj prorektori pre medzinárodné vzťahy. Praktickú stránku dostupnosti štúdia pre všetkých záujemcov vrátane kohort zabezpečujú referentky študijných a zahraničných oddelení. Osobitne pre hendikepovaných a sociálne odkázaných študentov sú určené osoby, ktorých pracovnou náplňou je komunikovanie a poskytovanie pomoci týmto študentom.

Monitorovanie dostupnosti štúdia spadá do pôsobnosti príslušných prorektorov a prodekanov a v určitých cykloch býva zaradované do programu pracovných porád. V rámci monitorovania dostupnosti štúdia sa posudzuje aktuálna situácia v zabezpečovaní poskytovania informácií o možnostiach štúdia, sú analyzované jeho slabé stránky a hľadajú sa nové cesty a možnosti pre odstraňovanie bariér pri propagovaní štúdia pre jednotlivé kohorty, hlavne v zameraní na konkrétne kohorty, ktoré sú predmetom špecifického záujmu jednotlivých pracovnísk.

Oblasť 6: OBMEDZENIA A SPORNÉ OTÁZKY DOSTUPNOSTI A KVALITY ŠTÚDIA

Otázka 1: Eviduje Váš systém akékoľvek sporné otázky týkajúce sa dostupnosti a kvality štúdia?

Študijné oddelenie neregistruje žiadne oficiálne sťažnosti v súvislosti s dostupnosťou štúdia a kvalitou štúdia.

Z dotazníkov vyplnených študentmi vyplýva, že študenti považujú informácie o možnostiach štúdia za dostatočné, avšak privítali by prehľadnejšiu internetovú stránku. Z prieskumu vyplynulo, že informácie hľadajú v prvom rade tam.

V rámci systému riadenia kvality na univerzite (v rámci systému riadenia kvality CAF na jednej z univerzít) a na fakultách dochádza k hodnoteniu spokojnosti študentov aj absolventov 1. a 2. stupňa vysokoškolského štúdia aj v predmetnej oblasti. Tieto údaje sú štatisticky spracované, archivované a spätne distribuované na jednotlivé pracoviská, kde slúžia ako podklad pre zlepšovanie kvality predovšetkým pedagogických a podporných procesov.

Prípadné sporné otázky dotýkajúce sa dostupnosti a kvality štúdia zistené formou spätnej väzby od študentov, z pracovných porád s prodekanmi a referentkami študijných oddelení sa riešia na fakultnej alebo univerzitnej úrovni - záznamy zo stretnutí. Podané žiadosti v písomnej alebo e-mailovej forme dotýkajúce sa štúdia sa riešia a písomne uschovávajú.

Zodpovední pracovníci vysokých škôl a fakúlt odpovedajú na všetky písomné, elektronické a telefonické. Poštou podané neanonymné sťažnosti sa evidujú, obvykle na oddelení kontroly, a komisia alebo osoba poverená rektorom školy alebo dekanom fakulty prešetrí predmetnú sťažnosť a prípadne navrhne spôsob jej riešenia. Čo sa týka elektronicky podávaných sťažností, k tým pristupujú jednotlivé školy rôzne. Niektoré školy sa nimi zaoberajú analogicky ako s poštou podávanými sťažnosťami (napr. UMB Banská Bystrica), kým iné školy týmto spôsobom podávané sťažnosti neprešetrujú (napr. UKF Nitra).

Problematiku dostupnosti štúdia vysoké školy čiastočne zakomponávajú aj do dotazníkov, ktorými študenti (na základe zákona o vysokých školách) každoročne hodnotia kvalitu nimi absolvovaných vzdelávacích procesov a podmienok, v ktorých je na škole vzdelávanie realizované.

Závery

Inštitucionálna politika vysokých škôl sa primárne odvíja od uplatňovania legislatívy SR, ktorá zabezpečuje rovnaké podmienky pre všetkých uchádzačov o vysokoškolské vzdelanie. Uchádzač o štúdium má v rámci prijímacieho konania preukázať potrebné predpoklady pre štúdium študijného programu. V rámci prijímacieho konania uchádzačov o štúdium zverejňujú vysoké školy podmienky a kritériá podľa ktorých budú uchádzači prijímaní. Základná filozofia dostupnosti štúdia na slovenských vysokých školách spočíva v transparentnosti prijímacieho konania s cieľom vybrať uchádzačov, ktorí majú najlepšie predpoklady pre štúdium na univerzite a jej fakultách. Všetky podmienky a kritériá prijatia na štúdium sú koncipované tak, aby nediskriminovali žiadnu kohortu študentov, ktorí splnia zákonom stanovené podmienky pre prijatie. Informácie sú zverejňované primárne na webových stránkach univerzít. Univerzity používajú k informovaniu i ďalšie komunikačné kanály (napr. printové publikácie, osobné stretnutia, sociálne siete, propagačné stretnutia, atď.).

Podpora dostupnosti štúdia na vysokých školách nemá charakter znižovania požadovaných podmienok a kritérií prijatia v jednotlivých študijných programoch. Preferované sú podporné služby pre uchádzačov. Zdravotne postihnutým študentom vytvára vysoká škola špeciálne podmienky v rámci prijímacej skúšky, tak aby hendikep neovplyvňoval overenie predpokladov ku štúdiu. Pre uchádzačov o štúdium z iných krajín sú informácie o vybraných študijných programoch publikované v anglickom jazyku. Pre štúdium seniorov je na niektorých vysokých školách ponuka pre štúdium „Univerzity tretieho veku“.

V rámci štúdia existujú podporné služby pre študentov z rozličných kohort študentov, pričom sa podpora zameriava primárne na zdravotne postihnutých študentov, študentov z iného jazykového prostredia ako je slovenský jazyk a sociálne znevýhodneným študentov. Nezaznamenali sme špecifické podporné nástroje pre starších študentov.

Vysoké školy spravidla nerozčleňujú informácie pre rôzne kohorty študentov z hľadiska profilu vysokých škôl. S častí dochádza k diferenciacii na úrovni vyhodnocovania počtu sociálne znevýhodnených študentov a zahraničných študentov. Vysoké školy spravidla zverejňujú informácie pre zdravotne hendikepovaných študentov. Práve vo zverejňovaní informácií pre zdravotne hendikepovaných študentov spočíva hlavný posun za poslednú dekádu, pričom dôležitú úlohu zohráva využívanie internetu a webových stránok vysokých škôl.

Vo vzťahu ku kohortám vysoké školy na Slovensku preferujú stratégiu ich inklúzie. Na základe triangulácie pohľadov a vyjadrení predstaviteľov manažmentu vysokých škôl, manažmentu fakúlt ako aj študentov vysokých škôl konštatujeme, že štúdium na vysokých školách v SR je dostupné všetkým skupinám či kohortám záujemcov o štúdium, študenti vrátane kohort majú vytvorené kvalitné podmienky pre štúdium a zo strany vysokých škôl je im poskytovaná náležitá informačná ako aj inštrumentálna opora.

Výsledky výskumných zistení v zameraní na oblasť kvality a dostupnosti vysokoškolského štúdia možno zhrnúť do nasledovných bodov:

- Školami zverejňované informácie sú hodnotené ako v podstate postačujúce. Všeobecne možno konštatovať, že v poslednej dekáde bola výrazne posilnená informovanosť prostredníctvom internetu (webových stránok vysokých škôl a ich fakúlt ako aj portálu vysokých škôl SR). V ojedinelých prípadoch ako nedostatok študenti hodnotia absenciu informácií o možnostiach uplatnenia sa v praxi po absolvovaní príslušného študijného programu.
- Významný zdroj informácií o možnostiach štúdia pre uchádzačov (na základe zistení od študentov) predstavujú učitelia a výchovní poradcovia na stredných školách a známí a priatelia, ktorí už študujú, resp. študovali na príslušnej škole. Novým fenoménom v oblasti zverejňovania informácií o možnostiach štúdia na vysokých školách je využívanie sociálnych sietí, najmä *Facebook* a *Twitter*.
- Ako najdôležitejšie kritériá pri výbere štúdia študenti uvádzajú: záujem o študijný program, uplatnenie na trhu práce po ukončení štúdia v danom študijnom programe, možnosť študovať v cudzom jazyku, vzdialenosť od bydliska, dobré meno školy, dobré referencie na kvalitu štúdia od absolventov školy, potreba ďalšieho vzdelávania u starších.
- V prípade nezrozumiteľnosti alebo absencie určitej informácie, uchádzači o štúdium využívajú prioritne telefonický, prípadne mailový styk so študijnými oddeleniami. Ako problémové sa v prípade niektorých vysokých škôl ukazuje štruktúrovanie ich internetových stránok, t.j. užívatelia – návštevníci majú problémy s orientáciou sa na nich a majú problém s vyhľadaním umiestnenia informácií, o ktoré majú záujem. Problémom je aj umiestňovanie relevantných informácií na rôzne miesta bez ich vzájomného prepojenia. V širšom kontexte tu vzniká požiadavka na sprístupňovanie (integrovanie) informácií o možnostiach štúdia na všetkých vysokých školách na jednom mieste.
- K novinkám zavedeným počas poslednej dekády patrí zavedenie elektronických prihlášok na štúdium a zrušenie predtým striktno požadovaného lekárskeho potvrdenia o zdravotnej spôsobilosti uchádzačov o štúdium. Napriek tomu, že elektronická prihláška je novým fenoménom, prevažná väčšina uchádzačov o vysokoškolské štúdium uprednostňuje práve túto formu prihlasovania sa na štúdium. Čo sa týka potvrdení o zdravotnom stave uchádzačov o štúdium, tieto sú naďalej požadované ako súčasť prihlášky na štúdium niektorých vybraných študijných programov (napr. študijného programu *Predškolská a elementárna pedagogika*, v prípade ktorého uchádzač musí touto formou deklarovat', že nemá logopedické nedostatky reči, nemá zdravotné a pohybové obmedzenia a netrpí ani nežiaducimi poruchami učenia ako sú dyslexia, dysgrafia alebo dyskalkúlia). Nepovinným sa stalo aj uvádzanie národnosti.
- Problematické je uvádzanie hendikepov (špeciálnych potrieb). Uvádzanie informácií tohto typu v tlačive prihlášky zakomponované nie je, takže pokiaľ uchádzač sám iniciatívne neupozorní na svoj hendikep (špeciálne potreby), škola, resp. fakulta takýmito údajmi o svojich študentoch nedisponuje. Na druhej strane však MŠVVaŠ každoročne od vysokých škôl požaduje správu o počte hendikepovaných študentov a podmienkach ich štúdia v závislosti od druhu hendikepu.

- Častým problémom zahraničných študentov je zvládanie práce s Akademickým informačným systémom, nakoľko registrácia údajov v ňom je len v slovenčine. Bežnou praxou je, že zahraničným študentom problém ich registrácie pomáhajú riešiť ich spolužiaci (možnosť riešiť tento problém aj v spolupráci s referentkami študijných oddelení, prípadne s príslušnými koordinátormi činnosti s kohortami).
- V prípade, že vedenia fakúlt neuplatňujú osobitný prístup k hendikepovaným študentom, ale striktne uplatňujú študijný poriadok, dochádza k určitej zatrpknutosti týchto študentov – dovoľávajú sa zmeneného prístupu k hendikepovaným osobám. Napriek snahe vysokých škôl vytvárať pre telesne znevýhodnených študentov bezbariérové prístupy, vysoké školy nemajú možnosti zabezpečiť bezbariérový prístup do všetkých priestorov, v ktorých sa realizuje vyučovací proces, prípadne aj samoštúdium.
- Problematiku dostupnosti štúdia vysoké školy čiastočne zakomponávajú aj do dotazníkov, ktorými študenti každoročne (na základe zákona o vysokých školách) hodnotia kvalitu nimi absolvovaných vzdelávacích procesov a podmienok, v ktorých je na škole vzdelávanie realizované.
- V súvislosti s posudzovaním kvality štúdia študenti ako dôležité faktory uvádzajú: dostupnosť študijných materiálov, prípravu kvalitných absolventov, ústretový prístup k znevýhodneným študentom, spoluprácu s vyučujúcim pri zvládaní učiva, odbornú úroveň prednášok, komunikáciu s vyučujúcimi a ostatnými študentmi, spoluprácu školy s praxou, prechod od teoretických poznatkov k praktickým, vzdelávanie v duchu najnovších trendov v danom študijnom odbore, kvalitu a skúsenosti vyučujúcich, profesionálny prístup pedagógov ku študentom, odborné poradenstvo, spravodlivosť a objektívnosť pri hodnotení študentov, kontakt s cudzím jazykom, možnosť zapojenia sa do projektov, včasné poskytovanie informácií, stabilitu v systéme štúdia, technické a personálne zabezpečenie študijného prostredia a výučby.
- Ako nový fenomén na slovenských vysokých školách možno označiť vydávanie publikácií o absolventoch školy, resp. fakulty. Vydávanie takýchto publikácií sa spája s významnými výročiami škôl, resp. fakúlt. Nemožno ho však označiť za bežnú prax, zatiaľ sú to ojedinele sa vyskytujúce prípady. Jednotlivé vysoké školy získavajú sice čiastočne aj údaje o uplatnení absolventov ale zatiaľ ich pre účely hodnotenia a zabezpečovania kvality vzdelávania (poskytovaných študijných programov) využívajú len v minimálnej miere, ak ich v tejto oblasti vôbec využívajú.

Príklady dobrej praxe

1. Vydávanie sprievodcov štúdiom pre študentov so zdravotným postihnutím

So zatiaľ ojedinelým prípadom informovania o podmienkach štúdia pre kohortu zdravotne postihnutých študentov sa stretávame v prípade Univerzity Mateja Bela. Táto univerzita vydáva špeciálne pre zdravotne postihnutých študentov informačný materiál *Sprievodca štúdiom pre zdravotne postihnutých*. Bežnou praxou na školách je informácie pre zdravotne postihnutých zverejňovať v rámci bežných sprievodcov štúdiom.

2. Zavedenie postu koordinátora práce s vybranými kohortami študentov

Napriek rovnosti dostupnosti štúdia pre všetky kategórie uchádzačov a napriek nerozlišovaniu kohort, ktorým by bola upieraná dostupnosť štúdia, vysoké školy venujú pozornosť, i keď v rôznej miere, študentom - kohortným príslušníkom. Príkladom dobrej praxe venovania náležitej pozornosti týmto komunitám je zavádzanie postu koordinátora práce s vybranými kohortami, ktorého pracovnou náplňou je pomáhať študentom - príslušníkom kohortných skupín.

3. Realizovanie výučby zdravotne hendikepovanými pedagógmi

Inklúzia študentov so zmyslovými a telesnými hendikepmi môže byť podporovaná aj prostredníctvom toho, že na zabezpečení výučby jednotlivých disciplín študijných programov (hlavne tých, na ktorých študujú zdravotne hendikepovaní študenti) sa podieľajú aj zdravotne hendikepovaní pedagógovia. Príkladom takejto dobrej praxe na napr. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.

4. Organizovanie stretnutí s rodičmi potenciálnych študentov

K bežnej praxi vysokých škôl zameranej na spropagovanie svojich študijných programov patrí organizovanie dní otvorených dverí, ktoré sú určené stredoškolským študentom zaujímavým sa o ďalšie, vysokoškolské štúdium. Ekonomickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici sa osvedčilo okrem dňa otvorených dverí organizovať aj stretnutia s rodičmi potenciálnych študentov UMB. Prax ukazuje, že tieto podujatia majú veľký význam práve vo vzťahu ku kohortám a dominantne ku kohortám znevýhodnených uchádzačov o štúdium. Na stretnutiach s rodičmi sa vo veľkej miere zúčastňujú rodičia zdravotne a sociálne znevýhodnených detí, aby si osobne overili podmienky a možnosti zabezpečenia štúdia svojich detí.

5. Organizovanie tzv. Orientation Day pre zahraničných študentov

VŠVU v Bratislave každý rok na začiatku zimného semestra organizuje tzv. *Orientation Day*. Účasť na *Orientation Day* je povinná pre všetkých zahraničných študentov, ktorí v danom semestri začínajú štúdium na VŠVU prostredníctvom výmenného programu Erasmus. Na stretnutí dostanú základné informácie o priebehu a pravidlách štúdia na VŠVU,

ďalej sú informovaní o najdôležitejších krokoch či povinnostiach spojených s praktickým pobytom na SR (poistenia, ubytovanie, stravovanie, doprava a pod.). Súčasťou *Orientation Day* je aj prezentácia všetkých katedier VŠVU, prostredníctvom zástupcov, spojená s diskusiou a neskôr návštevou vybraných ateliérov. Až následne sa zahraničný študent definitívne rozhoduje, na ktorý študijný program a do ktorého ateliéru nastúpi.

6. Vydávanie dvojitych diplomov

Príkladom dobrej praxe rozširovania diverzifity možností dostupnosti štúdia je udeľovanie dvojitych diplomov založené na využívaní medzinárodných vzťahov medzi vysokými školami. S touto praxou sa môžeme stretnúť napr. na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Na tejto univerzite majú študenti EF a FPVaMV po splnení určitých kritérií možnosť získať dvojitý diplom v spolupráci UMB s univerzitami vo Francúzsku.

7. Zverejňovanie informácií na webových stránkach vysokých škôl a na sociálnej sieti Facebook

Ako vyplýva z niektorých ankiet realizovaných vysokými školami medzi účastníkmi prijímacích konaní, internetové stránky vysokých škôl sú prvým miestom, kde záujemcovia o štúdium hľadajú informácie o študijných programoch, organizácii štúdia a podmienkach prijímacieho konania. Nie vždy vysoké školy majú optimálne nastavené prepojenie domovskej stránky univerzity so stránkami fakúlt a jednotlivých pracovísk. Tento problém sa častokrát týka práve sprístupňovania informácií určených záujemcom o štúdium (t.j. problém vytvorenia takej štruktúry prepojenia, Vysoká škola výtvarných umení si už dlhšiu dobu uvedomovala určité nedostatky v štruktúre a nastavení svojich stránok a preto pristúpila k ich kompletnej rekonštrukcii a redizajnu (v novej podobe majú byť web stránky univerzity sprístupnené v januári 2012 a majú byť plne bilingválne). Momentálne slabšiu aktivitu internetovej stránky VŠVU nahrádza stránka vytvorená na sociálnej sieti Facebook. Keďže veľa mladých ľudí dnes uprednostňuje formu komunikácie cez sociálne siete, mala by táto stránka ostať určitým ekvivalentom „klasickej“ internetovej stránky školy. Potenciálny uchádzač o štúdium by aj tu mal v budúcnosti nachádzať základné informácie o škole, hoci primárne bude určená na prezentáciu aktivít pedagógov a študentov.

Využívanie sociálnych sietí vysokými školami na zverejňovanie informácií o možnostiach štúdia sa stáva čoraz frekventovanejším fenoménom a možno očakávať, že z „príkladu dobrej praxe“ sa postupne stane bežnou praxou (v rámci realizovaného výskumu bolo zistené využívanie tohto spôsobu prezentovania sa viacerými fakultami, ale zatiaľ je to prax ojedinelých fakúlt v rámci tej-ktorej vysokej školy).

8. Vydávanie katalógu magisterských diplomových prác a výročných publikácií školy

Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave každoročne už od roku 2007 vydáva katalóg magisterských diplomových prác. Hlavným účelom tejto publikácie je informovať verejnosť o projektoch, ktoré sú realizované na škole, ale súčasne táto publikácia slúži pre verejnosť aj

ako zdroj základných informácií o charaktere a spôsobe štúdia na VŠVU, o jej katedrách a štruktúre štúdia.

Každých päť rokov VŠVU vydáva aj výročné publikácie, ktoré zahŕňajú aj širšie informácie o histórii školy, reflektujú zmeny a progres školy dosiahnutý za ostatné roky, popis aktuálneho smerovania a profilácie katedier a obsahujú aj bohatý obrazový materiál spolu s ukázkami prác študentov vytvorených za posledné roky.

9. Poskytovanie konzultácií pred prijímacím konaním

Vzhľadom na špecifickosť zamerania študijných odborov realizovaných na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave sa tejto inštitúcii osvedčilo v termíne pred konaním prijímacích pohovorov poskytovať uchádzačom o štúdium konzultácie s vybranými pedagógmi katedier. Počas týchto konzultácií môžu uchádzači za stanovený poplatok skonzultovať svoje práce a portfóliá. Konzultačné hodiny príslušných pedagógov sú zverejňované na webových stránkach školy.